

Akademie výtvarných umění v Praze

Studijní program Výtvarná umění

Ateliér Malířství I / Škola Roberta Šalandy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

KDO NEVYSTŘELÍ, NETREFÍ

THOSE WHO DO NOT SHOOT CANNOT HIT

Vypracovala: Eliška Dvořáková

Vedoucí diplomové práce: Robert Šalanda a Lukáš Machalický

Oponent diplomové práce: Tomáš Tichý

Akademický rok 2020/2021

Pasivní tah

Úplně na začátku jsem vyšla ze svých koláží, na kterých je můj partner hrající na Xboxu fotbal. Zaujal mne paradox člověka na gauči v pantoflích, který hraje něco tak pohybového, jako je fotbal, prostřednictvím virtuálního světa. Zaměřila jsem se na sebe a na to, jak moc mi do života a do běžného fungování zasahují telefon, počítač nebo obrazovka. Přišla jsem na to, že velmi často využívám tyto prostředníky k tomu, abych vypnula a vyčistila si hlavu. Začala jsem vnímat, že svůj telefon nosím neustále u sebe. Je to nástroj k práci, komunikaci, zábavě, zjišťování informací i k odpočinku. Podle Michala Miovského *„jde u závislosti (i virtuálních) o systém odměny, kterou vytváří náš mozek. Dostaví se dopaminová odezva.”* (Michal Miovský, *Závislosti dnešní doby*). Uvědomuji si, jak je snadné zapnout si film před usnutím a po pracovním dni.





Nesnažila jsem se o kritiku nikoho ani sebe, spíš jsem některé momenty začala více pozorovat a vnímat.

Virtuální svět přináší mimo jiné i mnoho výhod, s jeho pomocí se dostaneme k obrovskému množství informací, komunikace je snazší. Dostala jsem se k rozhovoru s Tomášem Sedláčkem, který říká, že *„je potřeba Internet vnímat jako kapitál - téměř všichni mají stejný přístup k informacím a je na nich jak je využijí. Telefony, které využíváme jsou stejně kvalitní všude na světě. Bohatství se stírá. Internet je světem komunitárním.“* (rozhovor Veroniky Ruppert a Martina Minhy - Tomáš Sedláček na radiu Wave, 28.12.2018). Tyto výhody jsme mohli vnímat intenzivněji v poslední roce a půl, kdy se každý z nás ocitl na nějakou dobu v izolaci. Mohli jsme online navštěvovat přednášky nebo komunikovat s rodinou. Obrazovka se stala prostředníkem.

Co dělám, když nesleduju netflix

Postupně jsem se od tématu virtuálního světa vzdálila. Zaměřila jsem se na kontrast mezi pasivitou a aktivitou. Našla jsem si formu zpracování své práce a ta pro mě byla zásadnější než původní téma.

Snažila jsem se nalézt činnosti, které jsem dělávala dřív ve svém volném čase nebo před usnutím. Začali jsme doma hrát společenské hry a já se vrátila k ručním pracím. Tak jsem přišla na techniku, kterou vytvářím své práce. Tkaní gobelínů a práce s textilem je pro mne něčím velmi fyzickým a konkrétním. Částečně je to až trochu meditativní, jednotvárná činnost. Pracuji s provázky a s textilem, které napínám na rám a postupným provlékáním vzniká větší plocha. Chtěla jsem pracovat s něčím reálným a hmatatelným. Proces tkaní je velmi aktivní i když se u něj člověk na první pohled nehýbe. Jde o velmi haptickou činnost.



Pracuji doma a tak se často stane, že v tom samém prostoru je i můj kluk. Každý si děláme něco svého, ale společně. Víme o sobě. Je to společný čas strávený pasivně-aktivním způsobem. Nejde tak úplně o performance, ale jistou podobnost vnímám. K performance je potřeba divák a tím my si navzájem do určité míry jsme.

Sleduji práci Marie Tučkové, která propojuje performance s textilní tvorbou. Zajímá se o psychologii člověka v současném prostředí modelovaným novými technologiemi a sociálními sítěmi.

Důležitost prostředí domova se objevuje v dílech Elišky Konečné. Pracuje s textilem a s tradičními rukodělnými technikami. Některá její díla mají i užitnou povahu. Balancování na hraně užitého umění vnímám ve své práci i já.

Tuto spojitost vidím možná i proto, že v minulosti měla práce s textilem převážně praktický, dekorativní nebo vyprávěcí význam. Byla brána jako řemeslná činnost.

V současné době se k textilní tvorbě, gobelínům a tapisériím vrací mnoho umělců a skupin. Například Daniela Danielis vybudovala textilní manufakturu a ateliér Wnoozow, ve kterém vytváří gobelíny.

Pro mne je důležitá technika a samotný proces. Podobnost vidím v díle Aleny Kučerové. Autorka vystavuje grafické lisy a výsledným dílem je i technika. Její matrice s koupajícími postavami zobrazují pohyb velmi statickou formou.

Ofsajd

Techniku, se kterou pracuji, vnímám jako velmi ženskou. Nemám ráda škatulkování mužů a žen do určitých rolí, ale mám pocit, že fotbal je v širokém povědomí vnímaný jako typicky mužská záležitost. Ano, vím, že i ženy hrají fotbal. Přesto nemám pocit, že by tomu byla věnovaná tak velká pozornost jako mužskému fotbalu. Něžná, až typicky ženská technika s tímto světem kontrastuje. Technika ve mě vyvolává pocit domova. Připomíná mi koberečky u babiček na chalupě.

Vybavuje se mi klasická stereotypní situace, kdy žena něco žehlí, háčkuje nebo vaří a muž se dívá na zápas v televizi.

Ruční práce a výšivky jsou součástí kultury od pradávna. Výšivky se objevují například v krojích a folkloru a nesou mnoho symbolů. Podle výšivek bylo možné poznat, zda je žena vdaná, těhotná, nezadaná a tak dále. Jde o jistou formu komunikace. Ruční práce jsou výhradně spojovány s ženským světem.

Tak jako je tomu u krojů, tak i já jsem se snažila vytvořit symboly. Jsou jimi fragmenty ze světa fotbalu a sportu. Záměrně si vybírám mužský svět, který zobrazuji ženskými komunikačními nástroji.

Stává se mi, že když ve svém okolí řeknu, že jsem se dívala na fotbal, tak se většina lidí diví a velmi často je to proto, že jsem holka. Se stejnou intenzitou mi lidé připomínají, jaké mám štěstí, že můj kluk doma vaří a uklízí a že to nedělám jenom já. Nemám potřebu tyto činnosti dělit na čistě mužské a ženské. Myslím, že i to je důvod, proč jsem se snažila ve své práci tyto dva póly propojit.



Zároveň vnímám kontrast mezi statickou technikou a sportem, který je ze své podstaty pohybový. Tkaní gobelínů je až jakási meditativní činnost. Na první pohled se může zdát, že je pasivní, ale přesto musí člověk vyvinout aktivitu. Nikdy jsem nezažila drání peří, ale myslím, že tkaní by se tomu mohlo podobat. Jde o činnost na první pohled klidnou a nenáročnou, ale ve skutečnosti to tak snadné není.

Aktivní znamená působit ven na své okolí (nenechat se ovlivňovat). Aktivita je jinými slovy schopnost reakce na podněty. Na rozdíl od pasivity, která znamená nevytvářet vlastní

činnost a nechat se ovlivnit činností okolí. V mé práci se tyto momenty prolínají podobně jako kontrast mezi statickým, klidným a pohybovým.

Používám různé druhy textilií a díky tomu nevzniká jednotná plocha, ale nepravidelný rastr. Často se tapiserie tkají tak, že osnova je napnutá vodorovně, aby se obraz časem nesesunul. Já osnovu napínám vertikálně. Posun v čase mi nevadí. Naopak. Vnímám v něm pohyb nezávislý na mě. Jde o pokračování pasivního pohybu, který už neovlivním. Tento moment je pro mne důležitý.

Vedle tapiserií jsem vytvořila tílko. Odkazuje k dresům sportovců. Ušila jsem ho z režného materiálu, který působí syrově. Detaily jsem vytvořila z krajky a koberce. Šlo mi o propojení prostředí domova a pohybového světa pomocí materiálů a symbolu.

Technika je pro mne nová a tak jsem se s ní musela naučit pracovat. Naučila jsem se přemýšlet nad vznikajícím dílem jinak. Nemohla jsem pracovat na celé ploše současně, jako je tomu u malby. Dílo narůstá postupně a opravy trvají dlouho.



Při zpětném pohledu si uvědomuji, že téma mé práce je víc o cestě, kterou jsem prodělala, než o výsledku. Pasivita a aktivita se projevila v procesu a ve formě výrazněji, než v samotných dílech. Uvědomuji si, že se mi často samotná technika stává tématem.

Literatura pro rozšiřující čtení:

Janelle Porter: Vitamin T, Phaidon, 2019

Richard Sennett: The Craftsman, Penguin Adult, 2009

Anni Albers: On Weaving (New Expanded Edition), Princeton University Press, 2017

T'AI Smith: Bauhaus Weaving Theory: From Feminine Craft to Mode of Design, University Of Minnesota Press, 2014

Sadie Plant: The Future Looms - Weaving Women and Cybernetics, Bay Press, 1996